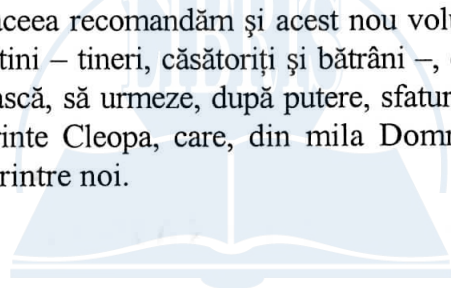

De aceea recomandăm și acest nou volum bunilor noștri creștini – tineri, căsătoriți și bătrâni –, care vor să se mântuiască, să urmeze, după putere, sfaturile bunului nostru Părinte Cleopa, care, din mila Domnului, încă mai este printre noi.

Arhimandrit Ioanichie Bălan

Intrarea Maicii Domnului în Biserică
Anul mântuirii, 1996

CONVORBIREA ÎNTÂI

DESPRE CREAȚIE, CĂDEREA OMULUI, RAI ȘI IAD

1. Părinte Cleopa, spuneți-mi câteva cuvinte despre creația lumii văzute și nevăzute, după învățătura Sfinților Părinți.

Toată creația este școală a sufletelor celor cuvântătoare, spune Vasile cel Mare în *Hexaimeron* (Facerea lumii în cele șase zile). Căci, privind la cele create de Dumnezeu, ne înălțăm cu mintea la cele nevăzute și ne întărim în sfânta credință. Cât suntem în trup, toate le vedem „ca prin oglindă”, adică prin creații, care formează icoana, imaginea celor viitoare de dincolo de mormânt.

Creația este oglinda lui Dumnezeu în care se reflectă bunătatea, mila, pronia și iubirea Tatălui Ceresc pentru noi, oamenii. Sfinții Părinți numesc pe toate cele văzute „spatele lui Dumnezeu”, care închipuiesc, simbolizează, pe cele viitoare. Iar când vom trece la cele veșnice, atunci vom vedea cu ochii cei duhovnicești „fața lui Dumnezeu”, adică vom privi față către față slava Preasfintei Treimi, fără să mai avem nevoie de „oglinzile” cele de pe pământ, adică de creații.

Aici pe pământ nu suntem vrednici să privim pe Dumnezeu în față. Iar dacă auzim pe Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan zicând: *Pe Dumnezeu nimeni niciodată nu L-a văzut* (Ioan 1, 18), să înțelegem că nu L-a văzut după ființă, după esență, însă Îl vedem prin creație. Că, după ființă, nici îngerii din cer nu-L pot vedea și înțelege pe Dumnezeu.

2. Ce spun Sfinții Părinți și, mai ales, Sfânta Scriptură despre îngeri și despre căderea lui Adam?

La început îngerii nu știau că Iisus Hristos este numit de Duhul Sfânt „Îngerul sfatului celui mare”, cum Îl numește proorocul Isaia, cu care se sfătuia permanent Tatăl. „Îngerii nu-L știau de Fiu al lui Dumnezeu”, spune Sfântul Vasile cel Mare în Hexaimeron. Deci, când a strigat Sfântul Arhanghel Mihail, zicând: „Închinați-vă Îngerului sfatului celui mare”, unii din îngeri n-au vrut să se închine Lui și de aceea au căzut în adâncul iadului, cum spune Mântuitorul: *Văzut-am pe satana căzând ca un fulger din cer* (Luca 10, 18).

Deosebirea dintre căderea îngerilor răi și a omului este că îngerii au căzut cu voia lor, deci din libertate, iar omul a căzut din amăgire și din îndemnul diavolului. Iar „păcatul cu sfătuire”, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, „jumătate este al celui ce îl face și jumătate al celui ce l-a sfătuit”.

Dumnezeu a îngăduit omului în rai să facă păcatul cel mai mic, adică să mănânce din pomul

cunoștinței binelui și răului. Că dacă mânca din pomul vieții, cum spune Sfântul Ioan Gură de Aur, omul nu mai avea pocăință niciodată, se împietrea la inimă ca diavolul, cădea ca diavolul, nu mai murea niciodată și se chinuia în veci în iad, asemenea satanei.

La căderea lui Adam au contribuit două patimi raționale ale omului: mândria și pofta. Prin căderea sa, omul Adam nu a pierdut tot harul lui Dumnezeu, căci a căzut din ispita diavolului. Astfel, harul și arvuna mântuirii au rămas în om, pentru că a greșit din neștiință și pentru că este purtător de trup pământesc. Numai celui ce se leapădă de Dumnezeu i se ia harul Duhului Sfânt, dar și acesta este primit prin pocăință. Iar cel ce greșeste din neștiință, păstrează harul, însă acoperit de păcate.

Iată pentru care pricină femeia lui Adam s-a numit Eva, adică Viață, iar nu moarte, pentru că nu a căzut total ca diavolul și apoi pentru că prin a doua Evă, adică Maica Domnului, se va izbăvi neamul omenesc.

După cuvântul Sfântului Ioan Gură de Aur, îndoit a fost creat omul, cu trup și suflet; îndoit a fost și pomul cunoștinței binelui și răului; îndoită și urmarea greșelii lui Adam; îndoit este și raiul: raiul pământesc, sau „sânul lui Avraam”, unde stau sufletele dreptilor până la judecata viitoare, și raiul ceresc, adică împărăția cerurilor, unde vor intra dreptii după a doua judecată. Iar măncarea din pomul cunoștinței binelui și răului înseamnă „cât de bine era omului dacă nu mânca și cât de rău este că a mâncat”.

Despre îngeri trebuie să știm că ei au fost zidiți numai prin gândirea lui Dumnezeu, dar nu erau neschimbători, ci i-a lăsat ca ei singuri să câștige prin luptă neschimbarea. Atât îngerii cât și primii oameni nu aveau imaginație. Cum au căzut îngerii în imaginație, îndată au căzut din cer în iad, că doreau să fie asemenea „Celui Preaînalt”.

Iar oamenii au căzut în clipa când s-au îndoit de cuvântul lui Dumnezeu. Îndată ce satana le-a răpit frica de moarte, zicând: *Nu veți muri, ci veți fi vii*, omul a căzut în imaginație și apoi în păcat. Cea mai mare pagubă este să uite omul de moarte. Cum i-a șters omului din minte frica morții, îndată a murit prin păcat. Sfântul Ioan Gură de Aur spune că primul om a căzut prin trei lucruri: femeia, lemnul (pomul) și neascultarea. Și tot prin trei lucruri va fi mântuit: Maica Domnului, Crucea și ascultarea.

3. Ce spun Sfinții Părinți despre cele șapte zile ale creației?

Sfântul Vasile cel Mare, în cartea sa *Hexaimeron*, spune că zidirea s-a făcut „îngrecată” ca o femeie însărcinată în a noua lună, cu toate zidirile din ea, gata să le dea viață. Iar Duhul lui Dumnezeu încălzea adâncul, *Se odihnea deasupra apelor*, ca să dea viață apelor și zidirilor.

Deci pământul avea viață de când Duhul Sfânt încălzea adâncul, dar nu avea și suflare de viață. Sfânta Scriptură la Facere (cap. 1, 1-2) spune că *pământul era netocmit și gol*, dar nimeni nu știe de

când era, că cele cu ochi încă nu se creaseră, nu primiseră suflare de viață. Ziua întâi a creației a fost Duminica, căci atunci a zis Dumnezeu *să fie lumină* (Fac. 1, 3). De aceea El a înviat tot Duminica, căci prin înviere a înnoit lumina cea dintâi. Lumina cea dintâi a fost creată, iar nu necreată. Ea nu izvora din energiile necreate ale Duhului Sfânt. Era o lumină cerească a cărei origine omul nu poate să o știe.

De asemenea, nici despre primele trei zile ale creației nimeni nu știe lungimea lor, că încă nu era soare care să răsară și să apună. Soarele este numit de Sfântul Vasile cel Mare „căruța luminii”, spunând că Dumnezeu a pus în soare numai puțin din lumina creată în ziua cea dintâi și a rânduit ca soarele să lumineze pământul „ca o lampă”; adică munții, codrii, câmpiile, râurile și mările, care împlinesc porunca cea dintâi, mereu curg și se adună la un loc.

Toate legile puse de Dumnezeu în univers, după care se conduce întreaga creație, se numesc de Sfinții Părinți „temeliile lumii”, și cine cugetă la ele se întărește în credință și laudă cu multă tărie pe Ziditorul a toate, împlinind cuvântul proorocului David care zice: *Cine va vorbi despre puterile Domnului, auzite va face toate laudele Lui* (Ps. 105, 2).

Legile universului nu se schimbă niciodată pentru că sunt „temelii” ale întregii zidiri. Iar când auzim pe Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, zicând: *Tatăl Meu lucrează și Eu lucrez*, să înțelegem că Tatăl lucrează prin legile creației și ale vieții; iar Fiul lucrează prin pronie, adică prin păzirea legilor

universului, care formează temeliile lumii văzute. Frumusețea zidirilor create de Dumnezeu este așa de minunată, încât și îngerii din cer se uimesc de armonia lor, după cum spune Iov: *Când s-au creat stelele, lăudatu-M-au cu glas mare toți îngerii Mei* (Iov 38, 7).

Armonia și frumusețea zidirilor au uimit pe sfinți, pe filosofi, pe înțelepți, pe poeți, pe artiști, pe creștini și chiar pe păgâni, înălțându-i cu mintea la Creatorul a toate, Dumnezeu. Prin cugetarea la zidiri mulți au cunoscut pe Dumnezeu, au sporit în rugăciune, au înălțat imne de laudă Ziditorului și au ajuns chiar la rugăciunea cea mai înaltă a minții și a inimii. De aceea, spun Sfinții Părinți, ne este de mare folos să cugetăm la zidirile lui Dumnezeu, pentru a-L cunoaște și a-L iubi mai mult pe Dumnezeu.

4. Ce ne mai puteți spune despre creație și despre crearea omului?

Dumnezeu a făcut pe om și întreaga lume din patru materii sau stihii. Două stihii ușoare – aerul și focul –, și două stihii grele, care curg în jos – pământul și apa –, după mărturia Sfântului Vasile cel Mare. Aceste patru stihii lucrează unite și neamestecate, dar și amestecate. Iar în vremea de apoi, stihia cea mai de sus, cea mai ușoară, adică focul, va arde pe celelalte trei stihii, dar numai cât va fi ființa omească, după cuvântul Domnului, Care zice: *De mânia Atotziditorului se vor aprinde stihiile pământului* (adică aerul, pământul și apa). Dar zice Duhul Sfânt prin gura lui David, că nu va distruge stihiile și întreaga

zidire, ci numai le va înnoi: *Trimite-vei Duhul Tău și se vor zidi și vei înnoi fața pământului* (Ps. 103, 31).

Dumnezeu a creat trei ceruri. Cerul întâi este văzduhul, al doilea este eterul – un fel de foc deasupra văzduhului, iar al treilea cer este cerul îngerilor. Aici a fost răpit Sfântul Apostol Pavel și *a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului a le grăi* (II Cor. 12, 2-4). Aici este raiul.

Omul a fost creat de Dumnezeu după chipul și asemănarea Sa. El este singura făptură pe care a zidit-o Dumnezeu cu mâinile Sale, iar nu numai prin cuvânt, ca pe toate celelalte. L-a creat apoi cu sfatul celor trei persoane ale Preasfintei Treimi, că zice la Facere: *Să facem om după chipul și asemănarea Noastră* (Fac. 1, 26).

Trupul omului a fost creat din pământ, iar sufletul lui a fost insuflat de Dumnezeu în chip nevăzut. Omul este compus din două părți: trup și suflet – dihotomism –, așa cum ne învață Biserica noastră Ortodoxă; iar nu din trei părți: trup, suflet și duh – trihotomism –, cum învățau unii scriitori bisericești vechi.

Omul are duh, adică suflet animal ca toate vietățile, din care izvorăsc puterile firești ca: puterea seminală, cea crescătoare, de hrănire, de conservare, instinctele etc. Dar sufletul animal al omului aparține trupului și nu trebuie să-l confundăm cu sufletul de origine divină creat de Dumnezeu în om, care se unește cu trupul în clipa zămislirii și se duce la cele veșnice prin moarte. Trupul se va reuni cu sufletul la

judicata viitoare, însă va învia înduhovnicit, iar nu cum a fost pe pământ.

Omul începe de pe pământ să guste și să trăiască cele ale cerului, căci încă de pe pământ materia omului se îndumnezeiește, se luminează la față, se dezbracă de cele pământești și se îmbracă în cele cerești, așa cum au fost sfinții. Căci *zidirea toată suspină, așteptând înnoirea firii omului* (Rom. 8, 22-23).

Dumnezeu a făcut trei lumi: o lume de jos, unde este numai întuneric, văpaie de foc și tartar, în care se chinuiesc diavolii și sufletele celor păcătoși. Iadul a fost creat în clipa căderii îngerilor răi. A doua lume, numită „amestecată”, adică pământească, unde este amestecat binele cu răul, bucuria cu întristarea, fapta bună cu păcatul, plăcerea cu durerea, viața cu moartea.

Aici pe pământ se trudește omul să scape de păcate și de iad și să dobândească mântuirea prin fapte bune și pocăință. Aici plăcerea vieții sau a nunții se răsplătește cu durerea, cu chinurile nașterii și creșterii de copii. Altfel nu este mântuire. Că spune Sfântul Maxim Mărturisitorul: „Cine fuge de durerile veacului de acum, are parte de durerea cea veșnică”. A treia lume este raiul și împărăția cerurilor. Acolo este numai bucurie, cântare, lumină și viață veșnică.

5. Ce altceva trebuie să mai știm despre om?

Omul este „regele creației” pentru că este făcut cu sfatul Preasfintei Treimi, după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și pentru că are suflet viu și

poartă în el, prin Botez, pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh. Omul este singura ființă care primește darul de a spori în virtute, în sfințenie și în putere, ajungând până la îndumnezeire. Însă prin păcat, omul a căzut din cinstea cea dintâi în starea cea de rob, de om păcătos. De aici se poate iarăși sui la cinstea cea dintâi, de fiu al lui Dumnezeu, însă cu multe și mari jertfe și osteneli.

Iată ce zice despre aceasta Sfântul Grigorie de Nyssa: „Precum Dumnezeu l-a făcut pe om alt dumnezeu, un dumnezeu al pământului, tot așa, prin păcat, Dumnezeu S-a supărat așa de mult pe om, încât întreaga zidire s-a răzvrătit asupra omului. Trupul îi este neputincios și plin de suferințe, focul îl arde, frigul îl omoară, șarpele îl mușcă, lupul îl ucide, marea îl îneacă, pământul îl înghite, foamea îl chinuie și diavolul îl ispitește până la moarte...”.

Totuși, Dumnezeu nu l-a părăsit pe om. I-a dat mijloace de îndreptare, de pocăință și de mântuire. Mai întâi i-a lăsat harul mântuirii, deși înăbușit de păcate. Apoi i-a dat legea conștiinței, ca să-l învețe și să-l mustre pentru cele rele. I-a lăsat în inimă dorul raiului pierdut, adică nostalgia paradisului, care îi dă omului râvnă pentru rugăciune, lacrimi de pocăință, simțire duhovnicească spre cele bune.

În Hronograf se spune că după izgonirea lui Adam din rai, patruzeci de zile a plâns strămoșul Adam la porțile raiului, cerând iertare; însă heruvimii care străjuiau porțile raiului nu i-au mai deschis, căci nu mai putea să intre în nemurire omul muritor fără

pocăință și jertfa de răscumpărare a lui Hristos. Atunci, întorcându-se Adam înapoi pe pământ, a început a-l ara, a-l semăna și a lucra în sudoarea frunții sale, ca să-și dobândească pâinea cea de toate zilele.

Deși era departe de Dumnezeu, de aici de pe pământ omul Îl putea vedea pe Dumnezeu, cum spune Sfântul Isaac Sirul, însă în chip tainic, prin cei doi ochi ai sufletului. Cu un ochi Îl vedea pe Dumnezeu din zidiri, adică prin contemplarea duhovnicească a creației, a tuturor celor făcute așa de minunat de mâinile lui Dumnezeu. Cu al doilea ochi Îl vedea pe Dumnezeu prin împlinirea poruncilor Lui și prin simțirea duhovnicească a inimii. Sfântul Vasile cel Mare spune în această privință că, cu cât sporește omul în cugetarea sau contemplarea naturală a zidirilor, în aceeași măsură sporește în credința și în dragostea de Dumnezeu.

6. Ce ne învață Sfinții Părinți despre cele nouă cete îngerești?

Dumnezeu a creat mai întâi lumea nevăzută, adică pe îngeri. Sfântul Apostol Pavel și mai târziu ucenicul său, Sfântul Dionisie Areopagitul, în lucrarea sa *Ierarhia cerească și bisericească*, împarte îngerii în nouă cete cerești, fiecare ceată de îngeri având o anumită misiune dumnezeiască (Rom. 8, 38; I Petru 3, 22).

Astfel, *Serafimii* cei cu câte șase aripi, *Heruvimii* cei cu ochi mulți și *Scaunele* sau *Tronurile*, care

„odihnesc pe Dumnezeu gânditor“, formează prima ceată de îngeri. Aceștia înconjoară tronul cel de văpaie și lumină al Preasfintei Treimi (Iez. 1, 4-28). Apoi urmează *Puterile*, *Stăpâniile* și *Domniile*, care formează a doua ceată de îngeri. Aceștia au misiunea să stăpânească întreg universul, planetele, stelele, vânturile, mările și puterile întunericului, adică pe diavoli și iadul.

Urmează apoi *Începătoriile*, *Arhanghelii* și *Îngerii*, care formează a treia ceată de îngeri și au ca misiune să facă cunoscută oamenilor voia lui Dumnezeu. Deci, îngerii noștri păzitori sunt numărați în ceata a noua, ca cei mai de pe urmă dintre îngeri și cei mai apropiați de neamul omenesc.

7. Ce știm din Sfânta Scriptură și de la Sfinții Părinți despre rai?

Sfânta și dumnezeiasca Scriptură ne vorbește despre rai, zicând: *Și a sădit Dumnezeu rai în Eden, către răsărit, și a pus acolo pe omul pe care l-a făcut. Și a făcut Dumnezeu să răsară din pământ tot pomul frumos la vedere și bun la mâncare; și pomul vieții în mijlocul raiului, precum și pomul cunoștinței binelui și răului* (Fac. 2, 8-9).

Sfântul Ioan Damaschin zice așa despre rai: „Pentru că Dumnezeu a vrut să facă pe om dintr-o fire văzută și una nevăzută, după chipul și asemănarea Sa (Fac. 1, 26), ca pe un înger și stăpân al întregului pământ și al celor ce sunt întru el, i-a zidit omului

înainte un fel de palat împărătesc, în care, trăind, va avea viață fericită.

Acesta este raiul dumnezeiesc, plantat în Eden cu mâinile lui Dumnezeu, câmară a întregii bucurii și veselii; căci Eden înseamnă desfătare și este situat în partea de răsărit, mai sus decât tot pământul. Are o climă temperată și este luminat de un aer foarte fin și curat, acoperit cu plante veșnic înflorite, plin de miros de bună mireasmă, umplut de lumină, depășind noțiunea oricărei frumuseți și podoabe simțite; un ținut cu adevărat dumnezeiesc și o locuință vrednică de cel făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. În el nu locuia nici o ființă rațională, ci numai omul, plăsmuirea mâinilor dumnezeiești” (Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, cap. 11, Despre paradis).

Sfântul Vasile cel Mare, arătând din Sfânta Scriptură că raiul a fost zidit de Dumnezeu la răsărit, zice: „Și a sădit Dumnezeu raiul în Eden, spre răsărit, și a pus acolo pe omul pe care l-a plăsmuit. Să înțelegem, deci, ascultătorilor, sădire vrednică lui Dumnezeu și rai cuviincios iubirii de podoabă al unui Ziditor ca Acesta atât de mare”.

Apoi, arătând că nu cu lemne de obște a fost împodobit raiul, zice același Sfânt Părinte: „Dacă cu lemnele cele de obște ar fi fost plin raiul, s-ar fi cuprins cu adevărat întru facerea cea dintâi a sadurilor și nimic nu ar fi fost trebuință de sădirea cea mai aleasă și mai deosebită... Dar acum, mult mai deosebite și cu chipul și cu gusturile și cu neamurile, sadurile cele din sine, care mai înainte răsăriseră din

pământ, sunt felurile copacilor sădiți de Dumnezeu în rai” (*Hexaimeron*).

8. Unde este locul raiului și al iadului și care este originea lor?

Cât privește locul raiului, Sfântul Vasile cel Mare nu arată locul geografic unde a fost anume. Ci zice doar atât: „Deci acolo a sădit Dumnezeu raiul unde nu era sila vânturilor, nu nepotrivire a celor patru stihii și patru vremi ale anului, nu grindină, nu trăsnete care aprind, nu volburi, nici trăsnete care lovesc, nici înghețare de iarnă, nici umezeală de primăvară, nici înfocare de vară, nici uscăciune de toamnă... Acolo floarea nu puțină vreme strălucește..., buna mireasmă este fără de saț, frumoasa vopseală veșnic strălucește...

Acolo sunt neamuri și feluri de păsări, care prin floarea aripilor și prin dulcea viersuire a glasului, dulceață prea minunată adaugă celor ce se văd, încât să se ospăteze omul prin toate simțirile: pe unele văzându-le, pe altele auzindu-le, pe altele pipăindu-le, pe altele mirosindu-le și din altele gustând”. (*Hexaimeron*, Cuvânt pentru rai).

Despre rai, atât Sfânta Scriptură, cât și dumnezeieștii Părinți, ne arată că locul lui este la răsărit. Raiul se mai numește și „Paradis”, care în limba persană înseamnă grădină plină de saduri și flori. În limba ebraică raiul se zice „Pardus”. Teofilact al Bulgariei și Sfântul Nicodim Aghioritul spun să nu se confunde raiul cu cerul, pentru că altul este cerul și

altul raiul, unde a fost primul om. Așadar, iată aici puține cuvinte despre rai și locul raiului.

Iar despre iad știm din dumnezeiasca Scriptură că este loc de chin (Matei 18, 8; 23, 33; Marcu 9, 43; Luca 16, 23, 28). Știm că în iad suferă trupul și sufletul celor păcătoși (Matei 5, 30; 18, 9). Știm că în iad este pedeapsă veșnică (Dan. 12, 2; Matei 25, 46). Iadul are foc veșnic (Matei 18, 8), flacără veșnică; are râu de foc (Apoc. 20, 10; 19, 20); are foc nestins (Is. 66, 24; Marcu 9, 43); are foc mistuitor (Is. 33, 14); are gheena focului (Matei 5, 22; 10, 28; 18, 9); are tartar (II Petru 2, 4; Apoc. 20, 1); acolo este *viermele, plângerea și scrâșnirea dinților* (Matei 13, 42; 51, 50), cum spune Domnul nostru Iisus Hristos.

Dumnezeiescul Părinte Ioan Gură de Aur, arătând cât de mult folos aduce omului cugetarea la iad, zice: „Dacă la gheenă totdeauna vom gândi, nu vom cădea degrabă în gheenă”. Și iarăși: „Nimeni din cei ce au înaintea ochilor gheena nu va cădea în gheenă” (*Împărțire de grâu*, Cuvânt despre judecata cea viitoare).

Iar unde este locul iadului, după Sfânta Scriptură, acesta ni-l arată dumnezeiescul Apostol Pavel în Epistola sa către efeseni, zicând: *Iar aceea că S-a suit, ce înseamnă decât că S-a pogorât în părțile cele mai de jos ale pământului*. Apoi zice: *Cel ce S-a pogorât, Acela este Care S-a și suit mai presus decât toate cerurile, ca pe toate să le umple* (Efes. 4, 9-10).

Deci, iată mărturia Sfintei Scripturi despre locul iadului. Locul lui este în „părțile cele mai de jos ale pământului”, adică adâncul cel nemăsurat al văzduhului. De aceea și dumnezeiescul Părinte Ioan Damaschin, înțelegând acest lucru din Sfânta Scriptură, zice astfel în cântările sale: „Pogorātu-Te-ai întru cele mai de jos ale pământului și ai sfârâmat încuietorile cele veșnice, care țineau pe cei legați, Hristoase, și a treia zi, precum Ionă din chit, ai înviat din mormânt” (*Slujba Învierii*, pesna a 6-a).

În cartea *Ușa pocăinței* tipărită în limba română la Brașov, în anul 1812, scrie: „Drumul cerului se face prin pogorâre, după cum și drumul iadului se face prin suire; și măcar că cerul este deasupra creștetului nostru, iar iadul este sub picioarele noastre, cu toate acestea, ca să ajungi în cer este trebuință să te smerești și să te pogori, pentru că este scris în Sfânta Scriptură: *Tot cel ce se înălță pe sine, se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța* (Luca 14, 11)”.

Cât privește originea raiului, el a fost creat de Dumnezeu odată cu crearea primului om, căruia i-a fost încredințat să-l lucreze și să-l stăpânească. Iadul a fost creat de Dumnezeu pentru îngerii căzuți, care s-au prefăcut în diavoli, înainte de crearea omului, adică în clipa când Lucifer a cugetat „să fie asemenea” cu Dumnezeu. Altceva este raiul și altceva este Împărăția Cerurilor. Raiul a fost destinat omului înainte de cădere, în care stau și sufletele dreptilor până la